

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode
Croatian Society for Bird and Nature Protection
Poštanska adresa: Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek
tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

PRIMJEDBE NA STUDIJU O UTJECAJU NA OKOLIŠ ZAHVATA IZGRADNJA HIDROELEKTRANE BREŽICE NA RIJECI SAVI U REPUBLICI SLOVENIJI

Temeljem javnog uvida i javne rasprave održane u periodu 28.06-29.07.2013. godine o Studiji utjecaja na okoliš zahvata Izgradnja hidroelektrane Brežice na rijeci Savi u Republici Sloveniji, Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode, u zakonskom roku podnosi slijedeće primjedbe:

Planirani zahvat izgradnje **HE Brežice**, nositelja zahvata Hess d.o.o. iz Brežica i Infra d.o.o. iz Leskovec pri Krškem, **će imati izravan, negativan i neprihvatljiv utjecaj na nizvodna područja rijeke Save koja protiču kroz Hrvatsku**, uključujući utjecaj na smanjenje razina podzemnih voda i ugrožavanje vodonosnika pitke vode na području Zagrebačke županije i Grada Zagreba, daljnje smanjenje protoka vučenog i lebdećeg nanosa, povećanju deficita sedimenta u rijeci i erozije dna rijeke, te ugrožavanja biološke i krajobrazne raznolikosti nizvodnih područja, uključujući slijedeća NATURA 2000 područja: Sava (HR 2001116), Sava kod Zaprešića (HR 2001032), Sava – Podsused (HR 2001121), Savršćak – šljunčare (HR 2001033), Sutla (HR 2001070) i Lonjsko polje (HR 20000416).

Studija utjecaja na okoliš za zahvat HE Brežice koju je izradio, pretpostavljamo, Geatech d.o.o., nije odgovarajuće procijenila niti jedan od gore navedenih utjecaja na području Hrvatske. Stoga, **sukladno legislativi Republike Hrvatske, potrebno je studiju odbaciti, a zahvat proglasiti neprihvatljivim za okoliš.**

Obrazloženje:

- 1) Izražavamo javni prosvjed zbog **grubog kršenja formalno-pravne procedure po ovom predmetu.**

Prvo, javni uvid i javna rasprava se odvija tijekom srpnja, usred ljeta, kada dobar dio zainteresiranog stanovništva koristi godišnje odmore, te tako nije u mogućnosti sudjelovati u postupku procjene, čime se grubo krše osnovni principi procjene zahvata na okoliš. Smisao čitavog postupka javnog uvida i javne rasprave je sudjelovanje što šireg kruga javnosti kako bi se mogla dobiti mišljenja što većeg broja zainteresiranih dionika na koje će zahvat utjecati. Taj princip je osobito važan u slučaju projekata koji imaju prekogranični utjecaj – kao što je to slučaj sa predmetnom hidroelektranom.

Nažalost, sustav procjene zahvata na okoliš u Hrvatskoj je još uvijek takav da se javne rasprave za kontroverzne projekte organiziraju u periodima koji se poklapaju sa zimskim ili ljetnim praznicima, državnim blagdanima, Uskrsom ili Novom Godinom, te kada se zna da veliki broj zainteresiranog stanovništva neće biti u mogućnosti sudjelovati u javnom uvidu ili javnim raspravama.

Drugo, na web stranicama Ministarstva zaštite okoliša i prirode (<http://puo.mzoip.hr/default.aspx?id=7399>) samo dva dokumenta se odnose na predmet javne

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode

Croatian Society for Bird and Nature Protection

Poštanska adresa: Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek

tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

rasprave: informacija da se SUO upućuje na javnu raspravu i sažetak za javni uvid. Preostali dokumenti odnose se na drugi zahvat (planiranu izgradnju HE Mokrice) i nisu predmet javne rasprave za izgradnju HE Brežice (koja se nalazi uzvodno od planirane HE Mokrice). To se naravno odnosi i na priložene kartografske prikaze. Smatramo da na temelju ovih, parcijalnih i dijelom potpuno netočnih dokumenata, javnost i zainteresirana javnost ne može steći uvid u zahvat i njegove posljedice. Stoga i s te strane smatramo cijeli proces nepravilnim.

2) Studija utjecaja na okoliš je loše i znanstveno-stručno pogrešno napisana, te u cijelosti nepotpuna s nizom nedostajućih podataka vezanih uz procjenu utjecaja zahvata na prirodu i okoliš na području Republike Hrvatske.

Studija obiluje tvrdnjama poput:

„Prekogраниčni utjecaj HE Brežice na transport riječnog taloga, te režim odvodnje u velikoj mjeri ovise o izgradnji narednog stupnja korištenja HE Mokrice, te može bitne izvedbe HE nizvodno na hrvatskoj strani.“ – str. 2. poglavlja Prekogраниčni utjecaji

„Prekogраниčni utjecaj izgradnje HE Brežice na transport šljunka Save biti će u dodatnom smanjenju toka nošenog taloga te u manjoj mjeri suspendiranih tvari.... S tog aspekta utjecaj HE Brežice kao takve je nebitan.“ – str. 4. poglavlja Prekogраниčni utjecaji

„Režim odvodnje iz HE Brežice biti će reguliran na prirodnu odvodnju odgovarajućim radom elektrane.“ – str. 5. poglavlja Prekogраниčni utjecaji

Navedene tvrdnje su u cijelosti netočne i lažne. Naime, danas je dobro poznato da izgradnja nizinskih akumulacija i hidroelektrana uzrokuje dramatične promjene nizvodnih vodnih režima, sprječava slobodan pronos sedimenta i uzrokuje presijecanje migratornih puteva vodenih organizama (www.internationalrivers.org). Na svim većim rijekama Dunavskog sliva, uključujući rijeku Savu, osobit problem predstavlja zaustavljanje pronosa sedimenta (vučenog i suspendiranog nanosa) pri čemu se nizvodno uzrokuju dramatične negativne posljedice u vidu erozije dna, ukopavanja rijeke u vlastito korito i opadanja razina nadzemnih i podzemnih voda (WWF, 2010). Studija uopće ne obrađuje ove utjecaje na području Republike Hrvatske već nonšalantno tvrdi bez ikakvih dokaza da „su utjecaji nebitni“.

Studija također ne obrađuje utjecaje zahvata, osobito smanjenje pronosa sedimenta i promjene hidroloških uvjeta na nizvodna područja nacionalne ekološke mreže RH, iako je iz prethodnih opisa utjecaja na slična područja u Sloveniji evidentno da će oni biti značajni.

Ključni problem rijeke Save predstavlja nedostatak vučenog sedimenta i ledbećeg nanosa, kao posljedica izgradnje uzvodnih akumulacija (14 od planiranih 16 je izgrađeno ili u izgradnji) koje služe kao „klopka za sediment“ i regulacija obala koje sprječavaju bočnu eroziju i prinos dodatnog nanosa. Kao posljedica nedostatka sedimenta javlja se pojava erozije dna i ukopavanje rijeke u vlastito korito tj. posljedično snižavanje razina nadzemnih i podzemnih voda, kako u samoj rijeci tako i u području njenog hidrološkog utjecaja duž zaobalja i poplavnog područja. Stoga je nizvodno od postojećih akumulacija prisutna erozija dna, kako u Sloveniji, tako i u Hrvatskoj, koja doprinosi narušavanju i degradaciji postojećeg ekološkog stanja vodotoka.

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode

Croatian Society for Bird and Nature Protection

Poštanska adresa: Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek

tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

Iz predložene studije je evidentno da ova problematika nije uopće dovoljno istražena, niti su istražene prekogranične posljedice. Na str. 3. poglavlja Prekogranični utjecaji u vezi sa pronosom šljunka možemo čitati slijedeće: „*Novije podatke sa terena nije moguće dobiti jer ih jednostavno nema, dostupni su samo teoretski modeli.*“ čime autori studije priznaju da nisu rađena novija istraživanja koja bi se temeljila na stvarnim podacima i relanom stanju. S druge strane, izrađivač studije procjenjuje da će se izgradnjom HE Brežice akumulirati 60.000 m³ šljunka (koji danas još pristiže Savom iz Slovenije) i dodatnih 95.659 m³ suspendiranog nanosa godišnje.

Studija utjecaja na okoliš uopće nije obradila **alternativna rješenja uključujući** varijantu „ne činiti ništa“ tj. varijantu **bez izgradnje HE Brežice** i osiguravanja dovoljnih količina energije iz drugih izvora npr. solarnih panela. Varijante u ovoj studiji se odnose samo na minimalne promjene tehničkih parametara planirane akumulacije.

Autori studije tvrde da će „*Režim odvodnje iz HE Brežice biti će reguliran na prirodnu odvodnju odgovarajućim radom elektrane.*“ Ove izjave su netočne – HE Brežice je, kao i bilo koja druga nizinska hidroelektrana, vršnog tipa što znači da je potrebno određeno vrijeme da se akumulacija napuni, a da se struja proizvodi samo u određeno doba dana kada je potrošnja najveća. Navedeni način rada vršnih elektrana uzrokuje pojavu tzv. vršnog vodenog vala tj. naglog porasta vodostaja u trenutku ispuštanja vode za potrebe proizvodnje struje i „*hydro-peaking*“-a. Ovaj nagli porast vodostaja, u oscilacijama od 1-2 m nizvodno od elektrane uzrokuje bitno uništavanje biološke raznolikosti jer se organizmi ne mogu prilagoditi na takve stohastičke događaje. Utjecaj vršnog vala može se osjetiti stotinama kilometara nizvodno od elektrane, kao što je to slučaj na rijeci Dravi nizvodno od HE Dubrava gdje se on osjeti sve do Virovitice (tj. 100 km nizvodnije).

Jednako tako nije obrađen niti kumulativni utjecaj izgradnje planiranih 5-6 hidroelektrana u donjem dijelu Save u Sloveniji (od kojih je jedna izgrađena, dvije su u gradnji (HE Boštanj i HE Krško) a jedna u postupku ocjene zahvata na okoliš (HE Brežice).

Iz gore navedenog je evidentno da prava procjena prekograničnog utjecaja nije nikad napravljena na temelju znanstvenih činjenica i korištenjem znanstveno prihvatljivih metoda, te se iz tog razloga ova SUO mora u cijelosti odbaciti.

Zakonodavstvo EU propisuje da se svi utjecaju moraju obraditi na temelju pouzdanih podataka, i da se mora procijeniti da li će planirani zahvat doprinijeti pogoršanju stanja vodnog tijela (odredbe Okvirne direktive o vodama). Iz svega navedenog je potpuno jasno da će planirana izgradnja HE Brežice uzrokovati pogoršanje stanja vodnog tijela, kako u Sloveniji, tako i nizvodno u Hrvatskoj. Stoga je ovaj zahvat u cijelosti neprihvatljiv jer krši odredbe najmanje tri EU direktive (WFD, direktive o staništima i pticama).

Studija također „zaključuje“ da su prekogranični utjecaji bez sumnje prihvatljivi, iako ih ona nije uopće analizirala (npr. utjecaje na NATURA 2000 mrežu, prirodne vrijednosti RH itd).

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode

Croatian Society for Bird and Nature Protection

Poštanska adresa: Gundulićeva 19a; HR-31000 Osijek

tel: +385 31 202 796; Mobilni: +385 95 909 87 53

Treće, studija tvrdi da će se izgradnjom HE Brežice smanjiti opasnost od poplava. Koliko izgradnja akumulacija može doprinijeti obrani od poplava smo se nažalost lijepo uvjerali tijekom 2011. godine na Savi, te ove 2012. godine na Dravi.

Sve su ovo dovoljni razlozi da se temeljem hrvatskog zakonodavstva Studija utjecaja na okoliš odbaci kao nepotpuna i nedovoljno kvalitetna.

Zaključak:

Planirani zahvat izgradnje HE Brežice je u izravnoj suprotnosti s odredbama nacionalnog (hrvatskog) zakonodavstva iz područja zaštite prirode, okoliša i voda, kao i preuzetim međunarodnim obvezama vezanima uz zaštitu prirode i održivog gospodarenja vodnim resursima (EU direktivama). Planirani zahvat će uzrokovati značajne negativne posljedice po sadašnji hidrološki režim rijeke Save, te dodatno onemogućiti transport sedimenta i time uzrokovati znatne štetne posljedice u hidro-morfološkom smislu. Zahvat će imati prekogranični negativan utjecaj na područja nacionalne ekološke mreže i NATURA 2000 područja u Hrvatskoj pri čemu Studija opće nije ocijenila utjecaje na ova područja. **Stoga Studija utjecaja na okoliš ne zadovoljava niti minimalne kriterije za dokumente ovog tipa, treba biti u cijelosti odbačena.**

Korištena literatura:

WWF (2010) Assessment of the balance and management of sediments of the Danube waterway. WWF, Vienna.

Tibor Mikuska

Hrvatsko društvo za zaštitu ptica i prirode